

Landet paa Bornholm, er ikke Andet end en Afgift, der har udviklet sig historisk og sædvanmæssigt om at give noget Bist i Korn, Smør og andre Vare, lige som Bornholmerne heller ikke spare nogen Kongetiende. Man faar altsaa paa Bornholm en Mellemting mellem Herremænd og Bønder eller Herregaarde og Bøndergaarde. Jeg tror ikke, at det for en demokratisk Karakter har noget Ligtalende, for mig har det noget meget Støpende, og jeg vil haabe, at de ærede Forslagsstillere i den Henseende ville vedfjende sig Demokratieks Lighedsprinciper. Dernæst er der den anden Tiende, nemlig Kvægtienden eller Smaaerdestienden. Den Tiende er jo undergaaet mange Forandringer, og det viser, efter min Mening, hvorledes man meget vel kan gjøre om ved en Tiende. Da Smaaerdestienden blev indført i Christian den 5tes Tid — saa vidt jeg forstaaer, gjaldt den ikke før — saa blev der fordret hvert tiende Hoved af Sol, Kalve, Lam og Biscærme. — Hvordan de fandt hvert tiende Hoved af Bierne, lader jeg være den Tids Præsters Sag. Senere blev det i forrige Aarhundrede omgjort til en meget lempelig Pengeafgift. Ved den nugældende Hovedtiendelov af 1810 blev det bestemt, at Smaaerdestienden skulde fastsættes til $\frac{1}{16}$ Skp. Byg pr. Td. Hartkorn for hver enkelt Tiende og beregnet efter hvert Aars Kapitelstagt. Det bliver altsaa $\frac{9}{16}$ Skp. Byg efter Kapitelstagt pr. Td. Hartkorn for alle tre Tiender, hvor de alle tre kunne tages. Dette var en Forhøjelse i Forhold, til hvad det havde været tidligere, og saaledes er denne Tiende, som jo dog fra først af var en meget betydelig Del af Præstestandens Indtægter, gaaet meget ned. Denne Tiende var jo meget betydelig paa den Tid, da den største Del af Jorden i Danmark laa øde, da der var Jællsstab i Landbruget. Hvad betød da en Præstetiende? Det var ikke til Andet end til at fuldstøbe en geistlig Mand med, og det var først, da Bønderne kom til at heiste i Ministeriet, at Landbruget slog sig op til, at Præsterne kunde faae Noget at leve af. Derfor siger jeg, at Smaaerdestiende var til den Tid eller ialtfald indtil Christian den Sjettes Tid en betydelig Indtægt. Naar man nu den Gang kunde eftergive det Meste af en saadan Tiende, hvad skulde der saa være veien for, at den danske Rigsdag, som er grundet paa Lighedsprincipet og Borgernes Sigestilling overfor Geistlighed og Afgifter, skulde kunne slaa en Streg over Præsteforntienden og selve Smaaerdestienden? Det forstaar jeg ikke, og derfor siger jeg: Naar vi have Penge til at betale Præsterne med, saa er der ingen Forstand i — det gjentager jeg idag, om man end nok saa meget siger, at jeg foregjøgler Befolkningen Noget — jeg gjentager det, der er ingen Forstand for os Demokrater i at vedblive at beskaffe Bøndergaarderne i Danmark. Det er en Sætning, jeg vedfjender mig, og den er ikke

Gjogl, men Sandhed, en saadan, som kan udføres, og en saadan, som den høitærede Minister, der sidder her som Geistlighedens Repræsentant, og som saa ofte har viist, at han har Greb paa at gribe det Praktiske ogsaa i Pengesager udenfor Geistlighedens Omraade, vil være istand til at gjennemføre, naar Rigsdagen vedtager den. Det er min Befjendelse om denne Sag, og den er aaben og tydelig. — Jeg kommer til den 3die Præstetiende, den saakaldte Smaaerdestel. Det er efter min Mening den daarligste af dem allesammen. Den skulde egentlig ikke være til. Den er en Levning fra Catholicismens Tid, siger Rosenvinge i sin Kirkeret, og den er kun bleven til ved Misbrug, men, naar der i et gammelt Reskript fra forrige Aarhundrede, hvor den har holdt sig fra Karls Tid, der kunne Præsterne blive ved at tage Smørrenten, Nannest, Tulerente, Midsommerrente, St. Hansrente, Paasterente, og hvad det nu altsammen er for „Rentier“, de skulde have. Men denne daarlige Afgift er dog bibeholdt her i Forslaget som Noget, der skulde indbetales til Amtsforvalterne. Jeg forlader nu Tienderne, men det gjentager jeg, at Uligheden i Tiendebyrderne er opstaaet ved en underfundig Forhandling mellem Adel og Geistlighed. De Herrer her i Salen, som maaske ikke ville sætte Tid til mig, henviser jeg til en Afhandling af afdøde Professor Rosenvinge i Juridisk Tidsskrifts 19de Bind. Der ville de finde, at vor første Kirkeretslærer vedfjender sig den Sætning, jeg her udtaler, og jeg lagger den her i Thingets Blad, fordi den skal staa som et Minde om, at jeg ikke vil, naar Staten har Penge, være med til at fastholde en saa uretfærdig fremtvungen og ulige Besætning. Den næste Indtægtspost, som jeg vil tale et Par Ord om endnu, er Præstpengene og Præstegaardene i Kjøbstæderne. Om Præstpengene staaer der i Landsloven, at de skulde svares, som det hidtil har været Skik, og derfor er der jo mange Steder, hvor de svares og svares i ringe Beløb, men Præstegaardene i Kjøbstæderne finder jeg ikke Noget om i dette Lovforslag. Der staaer i Lovforslaget, at naar Præsterne i Kjøbstæderne ikke have Embedsøliger, skulde de have en Husleiegodtgjørelse; men hvad der skal gjøres ved de Præstegaarde, der nu ere i Kjøbstæderne, derom staaer der ikke Noget i Lovforslaget. Efter Kristian den Femtes Lov, som endnu gjælder i det Stykke, tilhører Kjøbstædernes Præstegaarde Kirken, idet der staaer i Christian den Femtes Lov om dette Forhold, at Kirkeværgen skal for Kirkens Regning kasse Præsterne anstændige Bopæle og vedligeholde dem. Nu forekommer det mig, at, naar Kjøbstædernes Præstegaarde skulde bibeholdes, bør Loven indeholde en Bemyndigelse for Ministeren til at kjøbe disse Præstegaarde af de paagjældende Kirker; thi disse Præstegaarde er ikke Statens, og deri ligger Hovedforskjellen mellem Præstegaarde paa Landet og i Kjøbstæderne. Statens Eiendomsret til Præstegaardene paa Lan-